

JOSEP L. BADAL

«Si la natura, al cap de tants errors i provatures, ha produït finalment éssers lúcids i responsables, com no entendre que tota ella s'insinuï en ells, que els freqüenti, els ocupi i els ompli; que si creuen diferir d'ella és vanament i per presumpció [...]; que ella fa avançar els seus palps a través d'ells, per ells i les seves intuïcions més subtils, i que els raonaments de la seva intel·ligència no són més que els darrers pseudòpodes, sempre miops, inventats per la gegantesca ameba insadollable i populosa.»

(Roger Caillois, *Pierres*)

«D'aquesta manera, el poeta reconquereix la materialitat de l'univers, perquè l'acte de creació està lligat al moviment de la matèria en nosaltres. En veritat, no hi ha ruptura entre matèria, vida, pensament, llenguatge, perquè el mateix incondicionat anima la totalitat del real.»

(António Ramos Rosa, «La relació poètica en la poesia moderna»)

Els quarsos hialins, les ametistes, formant-se en compassió amb els nombres de l'univers. La fulla de l'arç blanc desplegant-se en empatia amb l'aurora. El badall de la mussaranya amb el número *phi*, els ditets de la criatura estirats cap a la magrana madura. Quin pecat o valor hi ha, en tot això? Cap, o el d'un instant, una circumstància, una casual cantonada entre dues supernoves. Exactament igual pel que fa a la literatura que considero com a tal. [...] I doncs, és millor no parlar-ne gens en aquest sentit.

O morirà la delicada percepció, atropellada per una paraula amb forma de camió de les escombraries.

Els dits, la pell, les glàndules, les vísceres i els òrgans, no han tastat l'arbre de la ciència. Al sexe no ha arribat la seva proteïna xiloide, papiroflexa, legislativa. Ells no van ser expulsats del paradís, només van ser arrossegats en innocent inèrcia al ròssec dels noms i els pronoms que s'exiliaven darrere un déu inacabat (li faltaven, per aquella època, uns quants centenars de pàgines i alguns bilions de glàndules

deglutides per atènyer una joventut encara combativa) per tal d'acabar de ser batejats per ell.

L'escriptura de la poesia situa el cervell als dits. Per a la pell no hi ha dos tactes iguals i viu en alegres unicitats. Les «idees» són l'esquelet ossi, el propi i el de tothom: bastant rígid, monòton i funcional, sovint tendent a les generalitzacions.

La intel·ligència de la poesia, a diferència d'altres ciències, necessita el cos per existir. De l'hipotàlam als genitals, de la polpa de la llengua a la del dit. És allò que més s'assembla al «sentit comú», al sentit del temps i l'espai en el cos. La més física de les ciències humanes.

(Recordar que la bellíssima orquídia neix d'uns bulbs amb forma de testicles crus.)

Però es treballa amb allò més humà, la paraula, la llengua. Es treballa amb l'eina de la deshumanització: la paraula embordeïda, la llengua en coerció, tautologia, saturada d'inferències, forçades analogies, automatismes, titularitats, semàntiques propietats privades, publicacions. Cal buidar: fer lloc *amb la paraula* perquè llevi el pa.

Buidar una càmbula on el temps no hagi estat historicat: que tingui només memòria de la seva única historicitat. El temps en fibres, en cossos, en l'espiral de l'univers i el genoma, en el ratolí i en Na Joanica Loca.

El lloc de la poesia és aquest buit del mig (entre silenci, o ésser, i paraula) on l'ésser humà no separa, on participa en la imprescindible mudança. Lloc on poden ser vius el nen i el seu besavi-en-camp-de-concentració. On la paraula digui «mira-la-flor-d'herbacol», «Youssef-Jairo-Josep-un-nen-com-tu-li-acaben-d'arrencar-la-ròtula-d'un-tret-el-plom-rou», o «Bernardus-Orucci-a-qui-van-robar-i-vendre-una-filla».¹

Individu per individu, en els seus instants per instants, ritme per ritme, rima per rima. Individu per individu sense la idea unificadora, essencialitzadora, sígnica d'«individu». Per entendre/participar del tot de tots, de tots aquests individus, que no en falti cap. De la lectura ininterrompuda, paraula per paraula, del poema de la humanitat, de la porció d'univers lleguda.

El poema buida, que tot això hi càpiga, hi sigui assajat, glopejat en salives que, aigües en evaporació i raig, han passat de boca en boca des de. Des de l'origen literal del temps en una llengua humida.

1. T. N. BISSON, *Veus turmentades*, Barcelona: Curial, 1998, p. 50. Arnal de Perella va treure'n dotze sous, de la filla d'en Bernat. Bernardus Orucci, nascut el dia 26 d'octubre de 1119 a Caldes de Malavella, en una casa on feia fred –per passar-lo, hi havia vi agre sempre calent– i dos bens compartien llar de foc i jaç amb el pare Orucci, l'avi de la nena, un home que va morir a vint-i-vuit anys.

Com els coralls ahermatípics: no fan escull, però poden viure a qualsevol profunditat.

Silesius parafrasejat: l'ull a través del qual veig el tot i l'individu és l'ull a través del qual el tot i l'individu em veuen a mi. Allò humà; és a dir, allò universal. És a dir, allò humà.

El fons més íntim (*interior intimo meo*), únic de l'individu (qui escriu hi vol arribar, d'allí estant escriure) és alhora l'epidermis de tothom, el seu pericardi. El lloc de la igualtat i la llibertat reals: no el jerarquitzat lloc del tòpic fòssil que, procustianament, guarda una «col·locació» (piramidal), un motlle, una in-formació a l'ésser de cadascú.

La necessària humilitat: no prové la poesia, com humilitat, d'humus? Participant del real com a l'estiu apareixen les figues a la figuera i el cirerer silvestre a l'octubre envermelleix: conseqüentment. Per això Mallarmé respon a la Morisot, que li demana que escrigui com si ho fes per a la seva cuinera: «Però si per a la meua cuinera no escriuria de cap manera diferent!»

En una balança, posar-hi la paraula *balança* perquè pesi; perquè totes dues pesin: heus ací la poesia.

Anaxarc d'Abdera, deixeble de Diògenes o de Metrodor (un home que deia «no saber ni que no sabia res»); tan proper a la poesia), detingut i torturat en un enorme morter pel sàtrapa Nicocreont, a qui ha ofès, s'automutila la llengua i l'escup a la cara del tirà. (Diògenes Laerci explica una història semblant de Zenó d'Elea.)

La poesia, que només pot viure de l'humus, i de l'humus de la paraula, neta, netejada de tiranies, s'automutila i escup la seva llengua a la cara del tirà. De l'anunci publicitari (que usa la paraula *llibertat!*, per exemple!, o *tu!*, ple d'imperatius i de sofisticadíssimes contractualitats socials, estafes), del titular, el pamflet, el discurs, el gènere que vol passar per qui sap què. Si queda només hàbil per al balbuceig o el crit, és igual: la torrentada, la vaca cega, la cuinera, la galàxia, els mamífers en coit o agonia, el conillet de Nagasaki, balbuciten i gemeguen.

Poesia com la sorra que s'escapa del rellotge de sorra. Llavors es gira i diu al rellotge que no és així: el temps, el desert de sorra, el habub, el temps del desert.

El poeta (és a dir, també, el lector del poema), com el rellotge, mai més no es creurà l'hora sencera.

Caminar sobre el riu, passar-lo per la palanca, el pont penjant. La palanca agafa el ritme mecànic de les passes, l'acreix, el cos acaba saltant, agafat a la palanca, pendent d'ella. El vers: trencar el ritme, la passa, per caminar sobre la palanca. El nou ritme atura l'artefacte i apareix el riu. Potser perfà el ritme del cargol, el de l'ocell. El dels nens, que fa milers d'anys que saben passar palanques.

No es camina així camí de la fruiteria o cap a la parada del metro. Però per passar un riu, sí. Després, fins i tot a la parada del peix.

L'ofici: la pràctica reiterada. Fins que l'ofici, l'artesania, l'art, desapareixen. Qui vol commoure pedres i ser Orfeu, només fa ballar alguna cabreta de circ en zel (ja volia ser commoguda). Qui no vol (contemplació passiva, acció passiva, escriptura intransitiva), fa ressonar la volta nocturna. O en devé l'harmònic? Fóra un bell final.

Escriptura intransitiva: per dir, no per dir res. Copulativa: fent lloc perquè tot sigui.

Sense engolaments: els trucs, les obscenitats de l'ofici (freqüentació dels llibres dels mestres per trobar-hi una solució, una tessitura, transcripcions per provar que una altra veu impregni aquella nubècula que no acaba de tornar vers, traduccions, diàlegs ocults, escriptures impermanents, obscurs duels, automutilacions...) combaten l'excés d'una en aparença necessària vanitat. I, com en tota *tékhné*, acaben conformant part de l'estil. L'estil, que hauria de ser una estació diferent en cada llibre, i al final només semblant a l'esquelet, a l'aigua, a la «capacitat negativa», a la fulla del vern: caduca. Mai «poètic»!

On la matèria de la paraula teixeixi (fracturi, sedimenti, erosioni) sentits d'*estructura* arborescent, estel·lar, albuminoide, cel·lular, lignosa...: el so (i els metonímics harmònics), els accents (minerals monosíl·labs!, vasculars troqueus i iambs, arborescents anapestos, amfibracs en galàctiques el·lipses... etcètera, etcètera!), l'ordre i el desordre protodeclaratiu, rematitzadors, anàlegs a nous harmònics metonímics o metafòrics, ressonàncies, ecos, records, crits, diàlegs, desfamiliaritzacions, asematitzacions, semença nova, pragmàtica matèrica, renascuda en excursat dis-curs, praxi del balbuceig mamífer, humà, del mutisme, el callament, el silenci matriu.

No una llengua (una poesia) proposicional, no un *sermo officialis*, no la llengua en límits i amb confiança en el guió donat, el concepte, el text de la «revelació». No una llengua màntrica, que repeteixi el sintagma dogmàtic confiada que la seva bona disposició l'alliberarà de deutes. No l'hermètica! Amb claus, vels, faixes, llenceria

tatuada sobre el cos que no vol envellir. No una llengua assentada en l'ascesi, el despullament obsedit, autopurificador. Propera a aquesta (un pas més i, alhora, llunyana), transcendint-la, una llengua «mística»: vol tocar l'objecte de la seva oració amb el cos (cos de la llengua i cos de l'individu poeta o lector), que el cos, alliberat, celebrat, alliberi el concepte, l'objecte del desig i la compassió, encarnats o en còpula. Traspassats tots els estadis, una llengua Blaquerna. Ja pedra, humil com ella, lluminosa com ella, alliberadora com ella a la mà de Bernardus Orucci furiós.

Novalis: «Cap on anem? Sempre cap a casa». Al cap i a la fi, aquesta patata esferoide, la Terra, no saltarà més amunt ni caurà més avall que ella mateixa. (I el Sol només té l'amplada d'un peu d'home, com diu Heràclit)

Mirar estrelles: el nom de les imaginàries (útils per a la navegació!) constel·lacions... queda per a la imprescindible novel·la o per a la guia turística. Contemplació, desolació, silenci (la paraula en silenciació, despullament, és el psicopomp), acceptació: llum, la mateixa estrella puntual, epifànica, il·luminant la criatura esbotzada per la bomba-raïm, el cetaci que flota inert, el cirerer silvestre, el nen enterrat al pit i la filla que dorm als braços. En la forma del petit art de la petita circumstància individual, en el gest, reproduir l'estrella, la seva estructura. En esfera i sense diccionari. Com una flama d'espelma pot ser el poema al sol de la foscor impacient.

Però aquest sentir-se ésser que anomenem *consciència, vida, raó, ànima...* aquest múscul involuntari que vol-dol en sístole-diàstole i que apareixerà ser blau o groc o vermell segons l'espècie dels nostres ossos, el gènere dels nostres tendons, glàndules, medul·les i cançons de l'àvia... sap res? O només sent i, com que sent, per mor de la paraula, en contemplació, sent que *hi ha* un objecte de contemplació –encara que sigui ell mateix contemplat–, i doncs col·legeix que *ha d'haver-hi* alguna cosa per ser sabuda, i de la forma reflexiva d'aquest sentiment en xoc amb la matèria que el provoca n'infereix que «sap», quan només «sent»? I no sap. Vol i dol, tan sols. I la bafarada tèbia del gemec del seu desig contra el glaçat univers fa el núvol pla, corpori, l'aparença d'un objecte, d'un coneixement, una dendrita, una nou, una patata xip, l'osset pisciforme que tenim al canell, tan dur.

Talment l'escriptura? O aquesta és contemplació de contemplació, i coneixement del sentiment, saber emmotllant, fent matriu, d'aquell sentir? Materialment oferta a bafs, gemecs, gelors universals, focs d'ànima i ésser.

(Avui ha plogut.)

Aquí es busca el moment que la pàgina en blanc és expulsada de la blancor pel traç. Naixement, epifania, tragèdia, pintura, compassió, saturnal alegria, «llamp de tenebra» (l'Aeropagita), ulcerant crit, tranquil, paradisiac gratar-se la panxa o per allà: pasta de fustes tenyida amb suc d'ossos, o sintètic.

A vegades un hom agafa fred. La literatura queda lluny. Però no l'escriptura.

Però aquests poetes que es disfressen de filòsofs... encara no s'han tallat la llengua? «To theorise demands vast ingenuity, and to avoid theorising requires vast honesty», diu la teoria de T.S. Eliot.

Ah...

De *Cants materials* (inèdit):

Cançó de Sigulla E.: Hivern

Terra àrida: una llavor no creixeria en un camí tan trepitjat.

Julivert, mostassa i poma posseeixen terrossars glaçats per esperar, quan no nevats bancals.

Aquest dolorós carretó de patates demà passat serà excrements.

Llum blanca: pesa. No se sosté en el cel ni amb forma de tempesta. Un sol enucleat roda per terra com una moneda s'escapa d'uns dits vells. Una clivella metàl·lica que un dia va estremir l'espai.

La terra encara és crua. Faran falta milions d'anys i un bon sol.

Tanta llum esgarrinxada escorxa: a mi els genolls i els dits (es cargolen com paper que crema-cric-crec). A Frida el coll i el pit i unes pupes, a Marta el turmell i totes dues còrnies.

Els bedolls escorxen –són tan bells!–. L'aire empès per l'aire del darrere.

El camí, que vela sobre el dia espai i tenebra.

En algun lloc van caure els nostres rostres.

Aquest és l'estat natural de l'univers: hivern. Un mur de pissarra entre dues finestres. Després, més mur. Gunnar l'estudiant i Tomas ho discuteixen un dia: citaven el nombre exacte de molts graus sota zero. Gunnar tenia les ungles maques, com el brotó del bedoll. S'ha congelat abans de desfer-se, segurament. Ha degut adoptar la forma d'aquesta llum sota terra, una moneda. Però cal més, per germinar.

Em guardaré una patata i em posaré al llit.

La terra ja s'explica tota sola.

El camí estàtic.

Mai no he tingut –guardo una moneda al ventre–, no podré tenir fills mai més.

De 108 quartets arcaics (en edició)

No-res, fotó, pols, aigua, l'alegria,
espernallac i pell, membre curull,
brillant estel, fòssil, fotó, no-res.
Petit quartet, sisplau, un sol mot-ull!

* * * * *

Om fa paper, despulla el cap daurat.
L'amic es mor. Ho sap? Només vol grifa.
Dorm ratolí. Vomita la tardor.
Lluna fa de. Què sap! Juga a la rifa.

* * * * *

Plou. Bassals fan xst!
Dins cotxes, passius,
nens semblen vellets.
Oh, tots som vius!

* * * * *

Núvol vermell no veu núvol de l'aigua.
Petxina al mar fa o d'«il·lusió».
Alga i trencall, vent i esquitx, són no són.
Vi bo molt vell: no hi ha conclusió.